

6. Основы социальной концепции Русской Православной Церкви [Электронный ресурс] // Официальный сайт Московского Патриархата. — Режим доступа: <http://www.patriarchia.ru/db/text/419128.html>. — Дата доступа: 30.11.2019.
7. О вспомогательных репродуктивных технологиях [Электронный ресурс]: Закон Респ. Беларусь, 7 янв. 2012 г., № 341-3// ЭТАЛОН. Законодательство Республики Беларусь / Нац. центр правовой информ. Респ. Беларусь. — Минск, 2019.

Кахноўская Алена Вячаславаўна

кандыдат педагагічных навук, дацэнт кафедры менеджменту і адукацыйных тэхналогій, ІПКіП БДПУ

Шляхі этнакультурнай канатацыі сучаснай адукацыі

Сучасная сітэма адукацыі разглядаецца як важнейшы структурны элемент працэсу адраджэння, захавання і далейшага развіцця культуры этнасу (В. С. Болбас) Адным з фактараў, які ўплывае на развіццё адукацыі, з'яўляецца этнакультурная канатацыя.

Прынцып этнакультурнай канатацыі заключаецца ў вылучэнні, захаванні і развіцці этнічных канстант цэнтральнай тэмы культуры этнасу, якія прысутнічаюць ва ўсіх кампанентах адукацыйнай сістэмы, як сістэмы мер, што забяспечвае фарміраванне этнічнай карціны свету, этнічнай самасвядомасці, развіцця ў дзіцяці ўпэўненасці ў сваіх здольнасцях [2]. Згодна з нашым даследаваннем, стварэнне прасторы этнакультурнага выхавання непасрэдна звязана з працэсам этнакультурнай канатацыі. Гэта праяўляецца ў вылучэнні базавых універсальных этнічнай культуры беларусаў, якія разглядаюцца ў якасці сістэмы этнічных канстант, і стварэнні на іх аснове прасторы этнакультурнага выхавання ва ўстанове адукацыі.

Абапіраючыся на працы прафесара В. У. Пазнякова [3], намі вылучаны базавыя ўніверсальні этнічнай культуры беларусаў як этнічныя канстанты, якія могуць быць пакладзены ў аснову пабудовы прасторы этнавыхавання: суб'ектныя (асоба, сацыяльная група, этнас, народ); праксеалагічныя (рэпрадуктыўныя, рэпрадуктыўна-прадуктыўныя, прадуктыўна-творчыя віды дзейнасці); аксіялагічныя (каштоўнасныя адносіны, ідэалы, нормы, ацэнка, арыентацыі); семіятычныя (знак, сімвал, тэкст, кантэкст, культурныя камунікацыі); прадметныя (прадметнае асяроддзе этнічнай культуры); архетыпова-міфалагічныя (архетыпы, міфы, казкі, паданні, легенды); трансляцыі і ўзнаўлення этнакультурнага вопыту (традыцыі, абрады, святы, музеі). Кожная з прадстаўленых універсальных з'яўляецца неад'емным складальнікам прасторы этнакультурнага выхавання:

- суб'ектныя ўніверсальні накіраваны на развіццё самастойнасці, камунікатыўнасці, добразычлівасці асобы, пачуцця асабістай годнасці; узбагачэнне вопытам творчай, пошукавай дзейнасці; актуалізацыю набытых раней ведаў і ўяўленняў пры вырашэнні новых задач этнакультурнага зместу;

- праксеалагічныя ўніверсальні арыентаваны на стварэнне ўмоў для актыўнасці асобы падчас культуратворчай дзейнасці, фарміраванне ўнутранай патрэбы і інтарэсу да этнічнай культуры;
- аксіялагічныя ўніверсальні грунтуюцца на фарміраванні каштоўнасных адносін паміж суб'ектамі прасторы, заснаваных на традыцыйных нормах; асобасных арыентацыях суб'ектаў (добрачылінасці, ветлівасці, спагадзе, гасціннасці); каштоўнасных адносінах да матэрыяльных і духоўных складнікаў этнічнай культуры;
- праз семіятычныя ўніверсальні адбываецца далучэнне асобы да роднай мовы; знаёмства з геаграфічнымі аб'ектамі, сімвалічнымі элементамі нацыянальнай культуры (геаметрычным і раслінным арнамам, колеравай палітрай), сімваламі, якія выражаюць ідэю дзяржаўнай незалежнасці, сімволікай малой радзімы, краіны ў цэлым;
- прадметныя ўніверсальні забяспечваюць пазнанне прадметаў (рэчаў), што раскрываюць асаблівасці культурнага побыту канкрэтнага рэгіёна; прадметаў свету міфаў, казак; прадметаў дзіцячай субкультуры;
- архетыпова-міфалагічныя ўніверсальні шляхам азнаямлення з фальклорнымі творамі розных жанраў: забаўлянкамі, заклічкамі, лічылкамі, загадкамі, казкамі, легендамі, паданнямі, міфамі, знаёмяць дзяцей з міфалагічнымі вобразамі этнічнай культуры;
- універсальні трансляцыі і ўзнаўлення этнакультурнага вопыту забяспечваюць ўключэнне суб'ектаў у працэс арганізацыі і правядзення народных свят на аснове гадавога кола; станаўленне сямейных традыцый як умовы пераемнасці этнакультурнага вопыту. Усе апісанія ўніверсальні з'яўляюцца ўзаемазвязанымі і арыентуюць суб'ектаў прасторы на этнакультурна насычанае ўзаемадзеянне [2].

Фарміраванне эфектыўнай прасторы этнакультурнага выхавання ўстанова адукацыі ў адпаведнасці з прынцыпам канатацыі, на нашу думку, залежыць ад пэўных арганізацыйна-педагагічных умоў.

У якасці адной з іх мы разглядаем улік кантэксту этнічнай культуры як цэласнай сістэмы пры фарміраванні прасторы этнакультурнага выхавання. Фарміраванне прасторы этнакультурнага выхавання забяспечваецца шляхам узбагачэння натуральнага асяроддзя, якое акружае асобу, зместам этнічнай культуры ў адпаведнасці з яе базавымі ўніверсальямі. Базавыя ўніверсальні як асноўныя складнікі этнічнай культуры беларусаў [4, 81], утвараюць аснову для фарміравання цэласнай прасторы этнакультурнага выхавання. Яны ўласцівы любой культуры пры пэўным зместавым напаўненні, ва ўмовах установы адукацыі іх можна вар'іраваць і ствараць такія выхоўваючыя асяроддзі, якія адпавядаюць патрэбам бацькоў, дзяцей, а таксама магчымасцям педагогаў.

Значнай арганізацыйна-педагагічнай умовай фарміравання эфектыўнай прасторы этнакультурнага выхавання з'яўляецца арганізацыя асяроддзя

жыццядзейнасці дзіцяці ва ўмовах установы адукацыі і сям'і як сістэмы адносін прысутных у ёй элементаў этнакультурнага зместу.

Узаемадзеянне суб'екта з асяроддзем складаюць два адносна самастойныя працэсы: стварэнне або пераўтварэнне асяроддзя і яго асваенне. Стварэнне асяроддзя адбываецца толькі ў выніку дзейнасці. Асваенне яго суб'ектам адбываецца праз эстэтычныя, пазнавальныя, ацэначныя, іншыя адносіны і ўзаемадзеянні [3, 5–7]. Асаблівая ўвага надаецца сувязям паміж суб'ектамі, прадметамі, працэсамі, каштоўнасцямі і сэнсавымі ўтварэннямі прасторы этнакультурнага выхавання.

Арганізацыя асяроддзя жыццядзейнасці дзіцяці ва ўмовах установы адукацыі і сям'і можа быць прадстаўлена сістэмай адносін прысутных у ёй элементаў, арыентаваных на этнакультурны змест. Намі вылучаны наступныя формы адносін у прасторы этнакультурнага выхавання:

- адносіны паміж суб'ектамі, якія «насяляюць» прастору (педагогі, дзеці, законныя прадстаўнікі і г.д.);
- адносіны паміж рэчамі, якія выражаюць адзінае сэнсавое цэлае і адпавядаюць задуме суб'ектаў прасторы этнакультурнага выхавання;
- адносіны паміж лакальнымі мікрапрасторамі і прасторай этнакультурнага выхавання (функцыянальны змест мікрапрастор вызначаецца паводле асноўнай ідэі дзейнасці ўстановы адукацыі);
- адносіны паміж дзецьмі, педагогамі і прадметным асяроддзем (узаемасувязі паміж прадметнымі формамі і суб'ектамі прасторы, ненатуральнымі асяроддзямі і натуральнымі прыроднымі прасторамі, паміж значэннямі, сэнсамі, якія адлюстраваны ў знаках (колер мэблі, сцен, кветкі, стэндавая інфармацыя і інш.), і маршрутамі рухаў суб'ектаў прасторы);
- адносіны паміж відамі дзейнасці, накіраванымі на выхаванне этнічнай самаідэнтыфікацыі выхаванцаў, фарміраванне нацыянальных і агульначалавечых каштоўнасцей;
- адносіны паміж формамі замацавання, узнаўлення і трансляцыі культурнага вопыту праз народныя святы, традыцыі ўстановы адукацыі, сямейныя традыцыі.

Фарміраванне прасторы этнакультурнага выхавання як сістэмы залежыць ад размеркавання функцый этнакультурнага зместу на аснове семіятычнага цэнтра (асноўнай ідэі) паміж суб'ектамі, прадметамі, відамі дзейнасці, якія яе ствараюць.

Такім чынам, этнакультурная канатацыя адукацыі можа быць рэалізавана шляхам стварэння прасторы этнакультурнага выхавання, якая дазволіць: дзецям набыць цэласнае ўяўленне пра свет этнічнай культуры, выпрацаваць каштоўныя адносіны да яе, сфарміраваць этнічную ідэнтычнасць; суб'ектам прасторы этнакультурнага выхавання структураваць уяўленні пра этнічную культуру беларусаў; ва ўзаемадзеянні з сацыя-

культурным акружэннем пашырыць магчымасці выкарыстання зместу этнічнай культуры.

1. Кахноўская, А. В. Мадэляванне прасторы этнакультурнага выхавання дзяцей ва ўмовах установы дашкольнай адукацыі: аўтарэф. дыс. ... канд. пед. навук: 13.00.01 / А. В. Кахноўская ; Нац. ін-т. адукацыі. — Мінск, 2019. — 28 с
2. Панькин, А. Б. Этнокультурная коннотация содержания образования в условиях реализации концепции стабилизирующей модернизации [Электронный ресурс] / А. Б. Панькин. — Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/etnokulturnaya-konnottatsiya-soderzhaniya-obrazovaniya-v-usloviyah-realizatsii-kontseptsii-stabiliziruyushey-modernizatsii/viewer>. — Дата доступа: 27.11.2019.
3. Позняков, В. В. Конструирование воспитательного пространства / В. В. Позняков // Проблемы выхавання. — 2006. — № 5. — С. 4–8.
4. Позняков, В. В. Систематическое единство культуры / В. В. Позняков // Чалавек, грамадства, свет. — 2003. — № 1. — С. 80–93.

Колядко Илья Николаевич

магістр філасофскіх навук, прапедаватель кафедры філасофіі і метадалогіі навукі факультэта філасофіі і сацыяльных навук Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта

**Социально-антропологический кризис
постсовременности в метафизическом проекте
М. Хайдеггера**

Современное состояние общества, культуры и человека нередко характеризуют как кризисные, связанные с перманентными, стремительными трансформациями фундаментальных оснований человеческого бытия. В условиях формирования нового типа общества — информационного — все в большей степени размываются традиционные формы идентификации людей, формируются новые, связанные с лавинообразным развитием средств коммуникации и виртуальных технологий, идентификационные матрицы, что неизбежно приводит к актуализации дискуссий о культурно-мировоззренческих, ценностно-идеологических последствиях подобных трансформаций. Встает вопрос о сущности и базисных основаниях социальности и культуры, ценностях и идеалах общественного развития, факторах социодинамики. Важной является проблема репрезентации ключевых параметров и экзистенциальных паттернов собственно человеческого «бытия-в-мире». Совокупность обозначенных проблем в их взаимосвязи и системной целостности может быть определена как социально-антропологический кризис постсовременности, а путеводной нитью, задающей ориентации возможных моделей разрешения кризисных для культуры явлений выступает знаменитый кантовский вопрос о том «что есть человек?» [2, с. 332-333].

Одной из значимых концептуальных моделей, направленных на экспликацию факторов социально-антропологического кризиса и выявление сущностных параметров бытия человека и культуры является метафизический проект М. Хайдеггера. В центре внимания немецкого философа стоит